

שאלה: בנע הקטן והחכם, בן 11, שאל אותי שאלה קשה. הוא שמע בבית הספר שיש מדרש חז"ל (מצאתי זאת. דברים רבה יא, י) כי משה התפלל 515 תפילות שהקב"ה ירשה לו להכנס לארץ ישראל, ונתקל בסירוב. עד שהקב"ה ענה לו "אל תוסיף לדבר אלי עוד בדבר הזה!". מוזר ותמוה. בני שואל הרי מדה טובה היא שהנפגע יתפייס ויסלח. ומדוע הקב"ה לא נהג כאן כך, לוותר למשה המתחנן אליו לבוא לארץ ישראל? מה הסיבה לתקיפות זו?

תשובה: אנא תמסור לבנך כי ידע שתמיד הקב"ה צודק. גם כשאין אנו יודעים סיבה, למה ואיך, ודאי הקב"ה עושה את הנכון כי אין בון רוע ולא חוסר שיפוט. לענין שאלתו יש לי שתי תשובות.

תשובה ראשונה: התורה עצמה עונה על שאלת בנך.

"וַיְתֵעֶבֶר ה' בִּי לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי. וַיֹּאמֶר ה' אֵלַי: רַב לָךְ, אֵל תוֹסֹף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בַּדָּבָר הַזֶּה" (דברים ג, כו)

"ויתעבר" לשון "עָבְרָה זעם", לשון כעס. "למענכם" למען עם ישראל. מפרש רבנו נסים, תלמידו של הרשב"א מלפני 800 שנה בספרו "דרשות הר"ן" (תחילת דרוש ט'): "להראות להם מעלת הכלל [ישראל] שבא העונש בגלל החטא של זלזול בכבודן של ישראל [=שקרא להם "שמעו נא המורים" (במדבר כ, י) פירש רש"י: "שוטים"] ואע"פ שלא היה עיקר חטאו על ככה, הראה הקב"ה שלא היה ראוי למחול לו בשום פנים, כדי שיהיה דוגמא לדורות. שיחמיר כל אדם על עצמו שלא להקל בכבוד כלל ישראל. כי הכלל מצד כללותו הוא ישיג מעלה וחשיבות שאי אפשר לאדם פרטי אחד".

יש לנו כאן לימוד חשוב מאד, לא לקטרג על כלל ישראל; לא לדבר בגנותם. והרב "חפץ חיים" אסף כמה מאמרים על כך בספרו "שמירת הלשון", בחלק "שער התבונה" פרק שביעי. תראה שם. הוא מביא ראיות ממה שאירע לישיעה ואירע לאליהו הנביא ועוד. ללא תועלת, אסור להשמיץ את עם ישראל!

תשובה שניה:

חז"ל עצמם ענו על שאלת בנך.

(מדרש רבה במדבר פרשה יט פסקה יג):

"אמר לו הקב"ה למשה: 'באיזה פנים אתה מבקש ליכנס לארץ?' משל לרועה שיצא לרעות צאנו של מלך. ונשבית הצאן [על ידי גנבים]. ביקש הרועה ליכנס לפלטרין של מלך. אמר לו המלך 'אם את נכנס עכשיו, מה יאמרו הבריות? שאתה השבית הצאן!'. אף כאן אמר לו הקב"ה למשה [האם] שבחך הוא שהוצאת ששים רבוא [ממצרים] וקברת אותם במדבר? ואתה מכניס דור אחר? [=בניהם של יוצאי מצרים]. עכשיו יאמרו אין לדור המדבר חלק לעולם הבא.

אלא תהא [שוכב] בצידן ותבוא עמהן'... לכך כתיב 'לא תביא את הקהל הזה'
אלה שיצאו עמך".

יש מאמר מפורסם בין הַיְמָאִים שאם האניה טובעת בלב ים, ואין מספיק סירות
להציל את כל נוסעיה, קברניט האניה הוא מהאחרונים לצאת מהאניה ולהציל
את נפשו. ואם אין מספיק סירות לכולם, הקברניט יורד לתהום עם האניה. כך
מוטל על משה רבינו להשאר עם בני דורו שלא זכו להגיע לארץ הקודש.

ולכן, למען למנוע חילול השם, אין אפשרות לוותר למשה רבינו. אבל הוא יבוא
איתם לעת תחיית המתים (דברי המדרש שם).